

Doç. Dr. Ferhat Kayış
Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi

ANONİM ORTAKLIKTA OYDAN YOKSUNLUK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İKİNCİ BASIYA ÖNSÖZ	XI
KISALTMALAR.....	XXIII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ANONİM ORTAKLIKTA PAY SAHİBİNİN OY HAKKI VE ÖZELLİKLERİ, OYDAN YOKSUNLUĞA YÖNELİK DÜZENLEMELERİN TANITILMASI, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ DURUM VE OYDAN YOKSUNLUĞUN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

I. ANONİM ORTAKLIKTA PAY SAHİBİNİN OY HAKKI VE ÖZELLİKLERİ.....	5
A. Genel Olarak Pay Sahibinin Oy Hakkı.....	5
B. Oy Hakkının Özellikleri	9
1. Payın İtibari Değeri ile Orantılı Olarak Kullanılması	9
2. Temel Yönetmeliklerden Biri Olması	10
3. Vazgeçilmez Nitelikte Bir Hak Olması	11
4. Oy Hakkının Müktesep Hak Olup Olmadığı Sorunu	13
5. Genel Kurul Toplantılarında Kullanılabilir Olması	16
6. Kullanılmasının Pay Sahibinin İradesine Bağlı Olması	18
7. Kullanılırken Şirket Menfaatinin Gözetilmesinin Zorunlu Olmaması	19

C. Birden Fazla Paydan Doğan Oy Haklarının Farklı Yönlerde Kullanılıp Kullanılamayacağı Hususu	22
II. OYDAN YOKSUNLUĞA İLİŞKİN DÜZENLEMENİN TANITILMASI, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ DURUM VE OYDAN YOKSUNLUĞUN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI	25
A. Oydan Yoksunluğa İlişkin Yasal Düzenlemelerin Tanıtılması	25
1. Oydan Yoksunluğa İlişkin Düzenlemelerin Tarihsel Gelişimi	25
a. 865 Sayılı Ticaret Kanunu Dönemi	25
b. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Dönemi	26
c. Mevcut Yasal Düzenleme (TTK m. 436) ve Gerekçesi	30
2. Oydan Yoksunluğa İlişkin Düzenlemenin Hukuki Niteliği, Amacı, Uygulama Alanı ve Yorumu	32
a. Düzenlemenin Hukuki Niteliği	32
b. Düzenlemenin Amacı	35
c. Düzenlemenin Uygulama Alanı ve Yorumu	38
B. Oydan Yoksunluğun Diğer Pay Sahipliği Hakları ile Yeter Sayılara Etkisi	40
C. Mevaz Hukuk Sistemlerinde Oy Hakkına Getirilmiş Olan Sınırlandırmalar	47
1. Alman Hukukunda	47
2. İsviçre Hukukunda	50
3. Avusturya Hukukunda	52
III. OYDAN YOKSUNLUĞUN BENZER KAVRAMLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI	52
A. Oydan Yoksunluk ile Oy Hakkının Donmasının Karşılaştırılması	53
B. Oydan Yoksunluk ile Oydan Yoksun Payların Karşılaştırılması	57
C. Oydan Yoksunluk ile Müzakereye Katılma Yasağının Karşılaştırılması	60

İKİNCİ BÖLÜM
YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRALARI
DIŞINDA ALINACAK KARARLARDA OYDAN
YOKSUNLUK (TTK m. 436/1)

I. OYDAN YOKSUNLUĞA TABİ KİŞİLER (OYDAN YOKSUNLUĞUN MUHATABI)	65
A. Oydan Yoksunluğun Muhatabı Olarak Pay Sahibi.....	65
B. Pay Sahibinin Gerçek Kişi Olması.....	68
1. Gerçek Kişi Pay Sahibinin Paya Tek Başına Sahip Olması	68
2. Payın Birden Fazla Kişiye Ait Olması (Birlikte Mülkiyet Durumu).....	76
a. Doktrindeki Görüşler.....	76
b. Birlikte Mülkiyet Durumunda Oy Hakkının Kullanılmasına İlişkin Esaslar	79
c. Birlikte Mülkiyet Durumunda Oydan Yoksunluğa İlişkin Değerlendirmelerimiz.....	84
aa. Tek Bir Pay Üzerinde Birlikte Mülkiyet Durumu	84
bb. Birden Çok Pay Üzerinde Birlikte Mülkiyet Durumu.....	86
aaa. Elbirliği ile (İştirak Hâlinde) Mülkiyet Durumu	87
bbb. Paylı (Müşterek) Mülkiyet Durumu	88
C. Oydan Yoksun Gerçek Kişi Pay Sahibinin Temsilci Vasiyatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Hususu	90
D. Oydan Yoksun Gerçek Kişi Pay Sahibinin Bir Başkasını Temsilen Oy Kullanıp Kullanamayacağı Hususu	95
1. Doktrinde ve Uygulamadaki Görüşler	96
2. Değerlendirmelerimiz.....	99
E. Oydan Yoksunluğun Tevdi Eden Temsilcisi Yönünden Değerlendirilmesi	101
F. Tüzel Kişi Pay Sahiplerinin Oydan Yoksunluğa Tabi Olup Olmayacağı Hususu.....	105
1. Genel Olarak Sorunun Kaynağı.....	105

2. Tüzel Kişi Pay Sahibinin Kendisinin Oydan Yoksunluğa Tabi Olması.....	109
3. Tüzel Kişi Pay Sahibinin Temsilcisinin Oydan Yoksunluğa Tabi Olması.....	111
G. Pay Üzerinde İntifa Hakkı Bulunması Durumunda Oydan Yoksunluğa Tabi Kimseler.....	113
H. Pay Üzerinde Rehin Hakkı Bulunması Durumunda Oydan Yoksunluğun Muhatabı.....	118
I. Payın İnançlı İşlemlerle Temlik ile Meşru Hamil Görüntüsü Yaratın Devri Durumlarında Oydan Yoksunluğun Muhatabı...	120
II. PAY SAHİBİNİN OYDAN YOKSUNLUĞUNA NEDEN OLAN KİŞİLER.....	124
A. Genel Olarak.....	124
B. Pay Sahibinin Kendisi	126
C. Pay Sahibinin Eşi.....	128
D. Pay Sahibinin Altsoyu ve Üstsoyu	131
E. Pay Sahibinin Kendisinin, Eşinin, Altsoy veya Üstsoylarından Birinin Ortağı Olduğu Şahıs Şirketleri	135
F. Pay Sahibinin Kendisinin, Eşinin, Altsoy veya Üstsoylarından Birinin Hâkimiyeti Altında Bulunan Sermaye Şirketleri.....	139
1. Genel Olarak.....	139
2. Hâkimiyet Altında Bulunma Kavramının Anlamı.....	140
3. Hâkimiyet Altında Bulunan Sermaye Şirketleri.....	145
4. Hükmün Tüzel Kişi Pay Sahipleri Yönünden Değerlendirilmesi	146
a. Pay Sahibinin Kendisinin Hâkimiyet Altında Olması Durumu: “Hâkim Şirket ile Pay Sahibi Olduğu Şirket Arasındaki Çıkar Çatışmaları”	150
b. Hâkimiyet Olmamasına Rağmen Tüzel Kişi Pay Sahibinin Menfaat Çatışması Yaşayan Bağlı Şirketle Aynı Şirketler Topluluğu İçinde Yer Alması	154

c. Dolaylı Hâkimiyet Hâlinde Oydan Yoksunluğun Uygulanabilirliği.....	155
III. PAY SAHİBİNİN OYDAN YOKSUNLUĞUNU GEREKTİREN HÂLLER	157
A. Genel Olarak.....	157
B. Kişisel Nitelikteki İş ve İşlemler	158
1. Kuralın Uygulanması Bakımından İş ve İşlem Kavramlarının Anlamı.....	158
2. İş veya İşlemlerin “Kişisel” Nitelikte Olması.....	161
C. Herhangi Bir Yargı Kurumu veya Hakemdeki Davalar.....	168

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRALARINA İLİŞKİN KARARLARDA OYDAN YOKSUNLUK (TTK m. 436/2)

I. GENEL OLARAK	173
II. OYDAN YOKSUNLUĞUN KONUSU OLARAK İBRA KAVRAMI	174
A. İbranın Anlamı ve Özellikleri	174
B. İbranın Hukuki Niteliği	179
C. İbranın Türleri	181
1. Açık İbra.....	181
a. Genel İbra	183
b. Özel İbra	184
2. Örtülü (Zımnî) İbra	185
D. Hakkında İbra Kararı Verilebilecek Kişiler.....	186
1. Yönetim Kurulu Üyeleri	186
2. Yöneticiler	187
3. Kurucular.....	188
4. Denetçiler.....	189

5. Tasfiye Memurları.....	190
E. İbranın Sorumluluk Davalarına Etkileri	191
1. Şirketin Açacağı Davaya Etkisi	191
2. Pay Sahiplerinin Açacağı Davaya Etkisi	192
3. Şirket Alacaklılarının Açacağı Davaya Etkisi	193
F. Oydan Yoksunluğun İbranın Türleri Açısından Değerlendirilmesi	194
III. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRASINDA OYDAN YOKSUNLUK	198
A. OYDAN YOKSUNLUĞUN MUHATABI (YOKSUNLUĞA TABİ KİMSELER)	198
1. Yönetim Kurulu Üyeleri	198
a. Genel Olarak.....	198
b. TTK m. 436/2 Hükmünün Tüzel Kişi Yönetim Kurulu Üyeleri Bakımından Değerlendirilmesi.....	201
aa. Özel Hukuk Tüzel Kişileri Açısından Değerlendirme.....	201
bb. Kamu Tüzel Kişileri Açısından Değerlendirme	204
2. Yönetimde Görevli İmza Yetkisini Haiz Kimseler	208
B. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRASINDA OYDAN YOKSUNLUĞA ÖZGÜ BAZI MESELELER	215
1. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Yönetimde Görevli İmza Yetkisine Sahip Kimselerin Temsilcileri Bakımından Değerlendirme.....	215
2. Yönetim Kurulu Üyeleri ile Yönetimde Görevli İmza Yetkisine Sahip Kimselerin Temsilci Sıfatıyla Oy Kullanıp Kullanamayacağı Sorunu	217
3. Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasında Belirli Derece Yakınların Oydan Yoksun Olup Olmayacakları Sorunu	220

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
OYDAN YOKSUNLUK BAKIMINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN BAZI
ÖZEL DURUMLAR

- I. OYDAN YOKSUNLUĞUN TEK PAY SAHİPLİ (TEK KİŞİLİK) ANONİM ŞİRKETLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 227
- II. TÜM PAY SAHİPLERİNİN OYDAN YOKSUNLUĞA TABİ OLDUĞU DURUMLARDA YOKSUNLUK HÜKÜMLERİNİN UYGULANIP UYGULANMAYACAĞI MESELESİ..... 234
- III. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNE SAĞLANACAK MALİ HAKLAR AÇISINDAN OYDAN YOKSUNLUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 237
- IV. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN SEÇİMİ VE AZLİNE İLİŞKİN KARARLAR BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME 241
- V. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN REKABET YASAĞI İLE ŞİRKETLE İŞLEM YAPMA YASAĞININ KALDIRILMASINA İLİŞKİN KARARLARDA OYDAN YOKSUNLUK 244
- VI. PAY SAHİBİNİN ÖZEL DENETİM İSTEME HAKKINI KULLANMASI DURUMUNDA YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN OYDAN YOKSUN OLUP OLMAYACAĞI SORUNU 249
- VII. OYDAN YOKSUNLUĞUN SORUMLULUK DAVALARI BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 252
- VIII. SPK M. 29/6 ÇERÇEVESİNDE HALKA AÇIK ANONİM ORTAKLIKLARDA OYDAN YOKSUNLUK..... 258

BEŞİNCİ BÖLÜM

OYDAN YOKSUNLUĞA AYKIRILIK HÂLLERİ VE SONUÇLARI

I.	GENEL OLARAK	265
II.	OYDAN YOKSUNLUĞA DOĞRUDAN AYKIRILIK VE YAPTIRIMI	266
A.	Doğrudan Aykırılık Hâlleri	266
B.	Doğrudan Aykırılığın Yaptırımı	268
1.	Yargıtay'ın Görüşü	269
2.	Doktrindeki Görüşler	275
3.	Alman ve İsviçre Hukukunda Soruna Yaklaşım	277
4.	Değerlendirmelerimiz	280
III.	OYDAN YOKSUNLUĞA DOLAYLI AYKIRILIK HÂLLERİ VE UYGULANACAK YAPTIRIM	285
A.	Yasal Düzenleme ve Yorumlanması	285
B.	Dolaylı Aykırılığın Çeşitli Görünüş Şekilleri	291
1.	Dolanma Sayılabilecek Hâller	291
2.	Etkisiz Bırakma Olarak Değerlendirilebilecek Hâller	292
3.	Dolanma veya Etkisiz Bırakma Amaçlarının İspatı	295
4.	Oydan Yoksunluğu Aşma Amacıyla Yapılan Oy Sözleşmelerinin Dolaylı Aykırılık Sayılıp Sayılmayacağı Husus	298
C.	Dolaylı Aykırılığın Hukuki Sonucu ve Yaptırımı	300
IV.	OYDAN YOKSUNLUKTA OLUMLU KARARIN TESPİTİ DAVASI	304
A.	Olumlu Kararın Tespiti Davası Kavramı, İşlevi ve Buna Duyulan İhtiyaç	304
B.	Olumlu Kararın Tespiti Davasının Hukuki Niteliği	314
C.	Olumlu Kararın Tespiti Davasının Koşulları	315
D.	Olumlu Kararın Tespiti Davasının İptal Davası ile İlişkisi ve Usûle İlişkin Bazı Tespitler	320

V. OYDAN YOKSUNLUĞA AYKIRILIK SONUCU İPTAL EDİLEN GENEL KURUL KARARLARI SEBEBİYLE ORTAYA ÇIKAN ZARARLARDAN SORUMLULUK	323
A. Oydan Yoksunluğa Aykırı Davranan Pay Sahibinin Sorumluluğu	323
B. Oydan Yoksunluğa İlişkin Hükümleri Dolanmaya İştirak Edenler ile Etkisizleştirilenlerin Sorumluluğu	327
C. Toplantı Başkanının Sorumluluğu	331
1. Toplantı Başkanının Seçimi, Özellikleri ve Yetkilerinin Sınırı	332
2. Toplantı Başkanı ile Şirket Arasındaki İlişki	335
3. Toplantı Başkanının Sorumluluğunun Genel Esasları	338
4. Toplantı Başkanının Oydan Yoksunluğa Aykırılık Dolayısıyla Sorumluluğu	340
a. Şirkete Karşı	343
b. Pay Sahiplerine Karşı	345
SONUÇ	353
KAYNAKÇA	363